

Öğrencilerin Bakış Açısı İle Tıp Fakültesi Eğitimi: III- Mezuniyet Boyutu

Nedim Şimşek Cankur*

ÖZET. Bu çalışmada Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin mezuniyet dönemleri ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amaçlandı. Yeni bir eğitim-öğretim yılının başlangıcında uygulanan bir anket ile öğrencilerin uzmanlaşma eğilimleri, tıpta uzmanlık sınavı hakkındaki görüşleri ve mezuniyetteki tahmini yeterlikleri araştırıldı. Öğrencilerin % 93,4 oranında uzmanlaşmayı düşündükleri, ilk sınıflarda tıpta uzmanlık sınavının devamlılığını istemelerine karşın; üst sınıflarda bu desteklerinin azaldığı, son yıla kadar sınava aktif olarak hazırlanmadıkları görüldü. Öğrenciler, mezuniyet sonrası zorunlu hizmet uygulanmasına genelde karşı olduklarını belirttiler. Anket çalışmasının sonuçlarına göre öğrencilerimiz gelecekte başarısız olma kaygısı taşımakta ve kendilerini değişik alanlarda eksik hissetmektedirler.

Anahtar Kelimeler .Tıp eğitimi .Tıp fakültesi öğrencileri .Anket .Mezuniyet.

Opinions of Medical Students on Medical Education: III Some Aspects on Graduation

SUMMARY. In this study it was aimed to obtain the opinions of medical students about their future career after their graduation from medical school. A questionnaire was given out to the students at the beginning of the new educational year and their tendencies for specialization, opinions for the election exam of specialization on medical sciences and estimated competencies on medicine after graduation were investigated. It was found that 93,4 per cent of them desired to get a specialized degree. Although on the first years of their education they were supporting the existence of the exam of specialization in medical sciences through the upper classes this support decreased and it was seen that till to the last year the students had not been preparing themselves for the exam actively. They pointed out that they usually had a resistance to compulsory service which was taking place following the school years. According to the results of this study, our students are apprehensive about their future and also feel themselves insufficient in different subjects of medicine.

Key Words .Medical education .Medical students .Questionnaire .Graduation.

Tıp eğitimi, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de lise dönemini takiben başlayan ve yaşam sonuna kadar devam eden bir süreçte gerçekleşmektedir. Bu süreci mezuniyet öncesi eğitim, mezuniyet sonrası eğitim ve sürekli tıp eğitimi şeklinde üç döneme ayırmak mümkündür. Tıp eğitimindeki birinci basamağın yani altı yıllık temel eğitimin verildiği kurumlar tıp fakülteleridir. Mezuniyet öncesi tıp eğitiminin birincil amacı ülkenin gereksinimlerine uygun nicelik ve nitelikte hekimler yetiştirmektir¹. Ülkenin gündemindeki öncelikli sağlık gereksinimi, hastalıkların tedavi edilmesinden çok toplum sağlığının korunmasıdır². Nüfusumuzun beşte ikiden fazlasının sağlık alanında hiçbir güvenceye sahip olmadığı göz önüne alındığında bu öncelik daha da belirginleşmektedir³. Bu durumda tıp fakültelerinin eğitim stratejilerini, halkın sağlığını koruyan ve sık görülen hastalıkların sağaltımında yeterli bilgi

düzeyinde olan hekimleri yetiştirmek üzerine kurmaları gerekmektedir.

Bu çalışmada Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerine yöneltilen ankette yer alan mezuniyete yönelik soruların değerlendirilmesi amaçlandı.

Yöntem ve Gereçler

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesine 1998-1999 döneminde kayıtlı bulunan 1605 öğrenci toplum olarak alınarak birinci sınıflara 28; diğer sınıflara 46 sorudan oluşan bir anket çalışması yapıldı. Birinci sınıf öğrencilerinin fakültede uygulanmakta olan eğitim sistemi hakkında bilgi sahibi olmalarını önlemek amacıyla çalışma, dönemin ilk günü ve ilk dersin başında gerçekleştirildi. Çalışmaya birinci sınıfı tekrarlayan öğrenciler dışında kalan ve yeni

* Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı

kayıt olan 197 öğrenciden ilk derse giren 160 kişi (94 erkek, 66 kız) dahil edildi. Anket, diğer sınıflarda dönemin ilk ayı içinde uygulandı. Bu sınıflarda kayıtlı 1408 öğrenciden 718'i (388 erkek, 330 kız) anket çalışmasına katıldı. Verilen yanıtların doğruluk derecesinin artırılması amaçlanarak öğrencilerden kimlik bilgileri istenmedi.

Anket sonuçları Statistical Package for Social Science for Windows 7.5 programı yardımı ile bilgisayarda değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistiklerin dışında verilere student t testi uygulandı.

Bulgular

Anket formunu yanıtlayan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı Tablo I'de verilmiştir. Tablo II, iki-altıncı sınıf öğrencilerinin anket içinde yer alan ve mezuniyet sonrası uzmanlaşma isteğini belirlemeyi amaçlayan soruya verdikleri yanıtları göstermektedir. Birinci sınıf öğrencilerinin % 22,6'lık bir kesimi henüz hangi ünvanla mezun olacağını dahi bilmemektedir (Tablo III).

Tablo I- Ankete katılan öğrenci sayısının sınıflara göre dağılımı (N)

	1	2	3	4	5	6
Ankete katılan	160	159	158	177	118	106
Sınıf mevcudu	197	265	279	314	293	257
(Erkek / Kız)	(94/66)	(80/79)	(87/71)	(99/78)	(60/58)	(62/44)

Tablo II- İki-altıncı sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası mesleki hedefleri (%)

	2	3	4	5	6	Toplam
Uzman doktor olmak	76,3	72,4	60,1	68,4	72,5	69,6
Akademisyen olmak	19,2	22,4	32,6	24,8	16,7	23,8
Pratisyen doktor olmak	2,6	1,3	3,4	1,7	5,9	2,8
Fikri olmayan	1,9	3,8	3,9	5,1	4,9	3,8

Tablo III- Birinci sınıfların altı yılın sonunda alacakları ünvan (N / %)

	Sayı	Yüzde
Pratisyen doktor	123	77,4
İntörn doktor	4	2,5
Stajyer doktor	5	3,1
Uzman doktor	18	11,3
Fikri olmayan	9	5,7

Tablo IV- İki-altıncı sınıf öğrencilerinin "Tıpta uzmanlık sınavı kalkmalı mı?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı (%)

	2	3	4	5	6
Evet kalkmalı	23,3	37,3	42,5	38,6	46,6
Hayır kalkmamalı	76,7	62,7	57,5	61,4	53,4

Öğrenciler, sınıfları ilerledikçe Tıpta Uzmanlık Sınavı'na (TUS) daha çok karşı çıkmakta (Tablo IV); ancak sınava alternatif olabilecek yöntemleri belirlemede kararsız gözükümler (Tablo V). Son sınıfa gelene kadar uzmanlık sınavına yönelik yeterince hazırlık yapmamaktadırlar (Tablo VI). Öğrencilerin yarıya yakını ilerleyen öğrenim yılları ile birlikte uzmanlaşmak istedikleri dalda değişiklik olmadığını bildirmişlerdir (Tablo VII).

Tablo V- İki-altıncı sınıf öğrencilerine göre tıpta uzmanlık eğitimi için en uygun yöntem (%)

	2	3	4	5	6
Sınavı fakültenin yapması	21,9	25,2	31,6	26,8	25,5
F.'nin yalnız kendi öğr. alması	19,7	18,7	21,1	16,1	16,3
Şimdiki sistemin aynen devamı	32,8	34,5	27,5	42,9	40,8
Fikri olmayan	24,1	19,4	18,1	10,7	11,2
Diğer	1,5	2,2	1,8	3,6	6,2

Tablo VI- Tıpta uzmanlık sınavı için seçilen temel hazırlanma yöntemi (%)

	2	3	4	5	6
TUS'a yönelik test kitapları	18,2	12,4	21,3	35,7	59
Klasik ders kitapları	3,8	10,2	7,7	9,6	17
Tutulmuş ders notları	8,3	6,6	6,5	4,3	2
Diğer	1,5	0,7	0,6	(-)	1
TUS için hiç hazırlanmayan	68,2	70,1	63,9	50,4	21

Tablo VII- Uzmanlaşmak istenen dal son bir yıl içinde değişti mi (%)

	2	3	4	5	6
Evet değişti	25	26,9	36,9	46,1	47,5
Hayır değişmedi	52,1	49	41,5	45,2	44,6
Fikri olmayan	22,9	24,1	21,6	8,7	7,9

Tablo VIII- İki-altıncı sınıf öğrencilerine göre mezuniyet sonrası zorunlu hizmet; (A) Ülke koşulları dikkate alındığında olmalı mı, (B) Mesleki katkı sağlar mı (%)

		2	3	4	5	6
(A)	Evet olmalı	51,4	48,3	38,1	33,6	42
	Hayır olmamalı	34,2	47	55,7	58,6	55,6
	Fikri olmayan	14,4	4,7	6,3	7,8	2,5
(B)	Evet sağlar	49,7	49,3	32,4	41,4	43,2
	Hayır sağlamaz	30,8	37	52,3	46,6	51,9
	Fikri olmayan	19,6	13,7	15,3	12,1	4,9

İki-altıncı sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası zorunlu hizmetle ilgili sorulara verdikleri yanıtlar Tablo VIII'de özetlenmiştir. Mezuniyetlerine az bir zaman kala kendilerine yöneltilen ve yardımcı sağlık olanaklarının uygun olmadığı bir ortamda, başvuran hastalardan doğru tanı ve tedavi

uygulamayı hedefledikleri kitle sorulduğunda altıncı sınıf öğrencileri beşinci sınıflara oranla daha iyimser yanıtlar vermişlerdir (Tablo IX). Birinci sınıf öğrencilerinin tıp eğitiminin nasıl sonuçlanacağı yönündeki soruya verdikleri yanıtlar olumlu bir hedefi yansıtmakta iken yılların ilerlemesi ile yerini karamsarlık almaktadır (Tablo X).

Tablo IX- Beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri, mezun olduktan sonra laboratuvar ve benzeri yardımcı sağlık olanaklarının uygun olmadığı bir ortamda yüz hastadan kaç tanesine doğru tanı ve tedavi uygulayacağına inanıyor (%)

	0-19	20-39	40-59	60-79	80-100
Beşinci sınıflar	10,2	19,4	32,7	27,5	10,2
Altıncı sınıflar	6,2	9,4	27,1	38,5	18,8

Tablo X- Öğrencilere göre tıp eğitimi nasıl sonuçlanacak (%)

	1	2	3	4	5	6
Teorik açıdan daha iyi	19,1	36,7	18,1	19,1	21,4	10
Pratik açıdan daha iyi	8,6	7,9	18,1	8,3	13,4	29
Her iki açıdan yeterli	70,4	29,5	21,7	9,5	5,4	5
Her iki açıdan yetersiz	2	25,9	37,7	60,7	58,9	56
Diğer	(-)	(-)	4,3	2,4	0,9	(-)

Tartışma

Cumhuriyet tarihimizin en önemli sorunlarından birisi sağlık hizmetlerinin tüm halka aktif ve üstün nitelikli olarak sunulamamasıdır. Bunda sağlık hizmetlerinin programlanma ve yürütülme aşamalarında yapılan hataların yanısıra tıp eğitiminin aksayan yanlarının da payı olduğu açıktır.

Öğrencilerin büyük bölümü (% 93,4) ülkede uygulanan sistemden dolayı gerçekleşmeyeceğini bildikleri halde uzmanlaşmak eğilimindedir⁴. Bunun nedenleri arasında pratisyen hekimliğin toplum gözünde prestij kaybetmesi ve tam gün çalışıyor olmasına karşın tatmin edici bir ücret alınamaması sayılabilir. Seksenli yıllardan itibaren hükümet politikalarının sağlıkta özelleştirmeyi esas alarak, parası olana sağlık hizmeti sunulması gibi yanlış bir yönde ilerlemesi, koruyucu amaçlı birincil sağlık hizmetlerine gerekli önemin verilmemesi de öğrencilerimizin fakülteye başladıkları andan itibaren uzman olmak istemlerini haklı göstermektedir⁵. Tıp eğitiminin dışarıdan ithal edilerek batının tedavi edici hekimlik anlayışı üzerine oturtulması tıp öğrencilerini uzmanlık eğitimi almaya yöneltmektedir⁶. Altı yıllık tıp eğitimi, ülkenin sağlık problemlerinin % 90'lık bölümüne çözüm getirecek olan temel sağlık hizmetlerini üstlenen hekimlerimizi yetiştirmek için yeterli görülmektedir^{7,8}.

Ülkenin temel sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlandırılması için tıp fakülteleri müfredat programlarında gerekli değişiklikler yapılarak hekim adaylarının birinci basamak sağlık

hizmetlerini karşılayabilecek yeterlikte mezun olmalarının sağlanması gerektiği bildirilmektedir⁷. Eğitim yöntemlerinin sürekli geliştiği ve en ileri düzeyde kabul edildiği ülkelerden Amerika Birleşik Devletlerinde dahi mezun olduktan sonra bir klinik branşta ihtisas eğitimine başlayan adayların temel tıbbi bilgi düzeyi bakımından on yıl önceki döneme göre pek de farklı bir durumda olmadıkları bildirilmektedir⁹. Buna karşılık Türkiye örneği ile benzerlik gösteren İran'da sağlık hizmetleri ile tıp eğitiminin tek çatı altında entegrasyonu ve koruyucu hekimliğe ağırlık verilmesi sonucunda tıp eğitiminin kalitesi ve halka sunulmasında önemli oranda ilerlemeler sağlandığı ortaya konmuştur¹⁰.

Çalışmamızda uzmanlaşma eğiliminde olan öğrencilerin bu yüksek orana ulaşması Ankara'da yapılan çalışmalar ile yakın değerlerde iken⁴, fakültemizde daha önce yapılan bir araştırmada elde edilen sonuçlarla¹¹ uyumlu bulunmamıştır. Tablo 2'de görülebileceği gibi altıncı sınıfta uzmanlaşma isteğinin % 89,2 seviyesine düştüğü görülmektedir. Bunun nedenleri arasında öğrencilerin mezuniyet sonrası dönemde karşılaşacakları ilk ve belki de en önemli aşama olan TUS'un varlığı ve bir engel oluşturması sayılabilir. Mezuniyet sonrası hedeflerle ilgili soru, birinci sınıftaki ilk günlerini yaşayan öğrencilerimize yönlendirilmemiştir. Çünkü Tablo III'te de görülebileceği gibi lise bitiminde yalnızca birkaç saatlik bir sınavı aşarak hekim adayı olma hakkını elde eden gençlerimizin önemli bir bölümü, altı yıllık eğitimin sonunda hangi ünvanı alacaklarını bilmemekte, % 11,3'ü uzman doktor olacağını zannetmektedir. Diğer yandan hekim adaylarımız arasında uzmanlaşma eğilimi çok yüksek olmasına karşın tıp fakültesi öğretim üyelerinin de bu durumun farkında olmadığı ortaya çıkmaktadır¹².

TUS, mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası tıp eğitimi önemli ölçüde etkileyen bir faktördür¹³. Fakültelerin başarı düzeyini karşılaştırmada kullanılan bir kriter haline gelmiştir. Kendi eğitim kurumunun daha başarılı görünmesini isteyen çok sayıda öğretim üyesi, öğrencilerini TUS'ta iyi puan almak yolunda yönlendirmektedir. TUS'ta toplumun sağlığını ilgilendiren konulardan yeterince soru çıkmaması ise genç hekimlerimizin fakülte yıllarından itibaren koruyucu olmaktan çok tedavi edici hekimliğe yönelmelerindeki etkenlerden birisidir¹³.

Öğrencilerin sınıfları ilerledikçe ve o korkulan an yaklaştıkça TUS'a karşı giderek daha reddedici bir tutum içine girdikleri gözlenmektedir (Tablo IV). Buna karşılık TUS'a alternatif olabilecek değişik yöntemleri belirlemede katılımcı değildirler. Dörtte bir kadarı uzmanlık eğitimi alacak öğrencilerin belirlenmesinde TUS öncesi dönemde uygulanan her fakültenin bağımsız sınav açması prensibini benimsemişlerdir. Fikir üreten az sayıda öğrencinin isteği ise yapılacak merkezi bir sınavın ardından fakülte-bilim dalının ihtiyacı olan araştırma görevlilerinin mülakatla seçilmesi

şeklinde. Öğrencilerin büyük bölümü, TUS için temel hazırlanma yöntemi olarak sınava yönelik düzenlenen ve çok seçenekli sorulardan oluşan kitapları tercih etmekte, ancak büyük çoğunluğu son sınıfa gelene dek TUS'a hiçbir şekilde hazırlanmadığını belirtmektedir (Tablo VI).

Bir yıllık eğitim döneminin uzmanlaşılacak istenen disiplinin değişimi üzerine olan etkilerini araştırmak üzere yöneltilen soruya verdikleri yanıtlara göre yaklaşık yarısı görüş değiştirmediklerini; % 25'den % 47,5'e kadar giderek artan bir bölümü de düşüncesinde farklılık olduğunu belirtmişlerdir (Tablo VII). Tıp fakültesinin bitiminde zorunlu hizmetin uygulanmasının ülke koşullarında gerekli olduğunu bildirenler ile bu hizmetin mesleki yönden katkı sağlayacağını bildirenlerin oranı birbirine yakın deşerdedir. (Tablo VIII).

Beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin yakın bir gelecekte laboratuvar ve benzeri yardımcı yöntemlerin aktif olarak kullanılmadığı bir ortamda görev yapmaları halinde kendilerine başvuru yapacak olan hastaların kaç tanesine doğru tanı ve tedavi uygulamayı bekledikleri araştırılmıştır (Tablo IX). Tablonun incelenmesi ile bir yıllık eğitimin olumlu etkisi görülebilmektedir. Öğrencilerin tıp eğitiminin sonlanma şekli ile ilgili soruya verdikleri yanıtlar, fakülte'deki ilk günkü coşkunun yerini dramatik şekilde hayal kırıklığının aldığını göstermektedir (Tablo X). Birinci sınıf başlangıcında % 2 düzeyinde olan başarısız olma düşüncesi yılların ilerlemesi ile % 60'lara kadar yükselmektedir. Açık uçlu olarak beş ve altıncı sınıflara yöneltilen bir soru ile öğrencilerden kendilerini eksik hissettikleri konuları yazmaları istenmiştir. Bu soruda verilen yanıtlar yoğunluk sırasına konulacak olursa teorik ve pratik bilgi ve yetenekler, ilaç bilgisi-reçete yazma, acil cerrahi girişimler, hasta ile diyalog kurulması, teorik bilginin pratik hayata yansıtılması ve adli uygulamalar gibi konularda öğrencilerin oldukça karamsar bir tablo çizdikleri ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak öğrencilerimizin toplum görüşüyle uyumlu bir şekilde uzman hekimliği benimsediği, mezuniyet sonrası dönemle ilgili mesleki bilgi ve

beceri yönünden yetersizlik duygularına kapıldıkları anlaşılmaktadır. TUS henüz geçerli bir alternatif olmayan, ancak öğrencilerimizin yeterince hazırlanmadığı bir eleme sınavıdır.

Doç. Dr. N. Şimşek Cankur
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Anatomi ABD
Tel: 442 92 42
Faks: 442 83 13
e-mail: cankur@uludag.edu.tr
16059 Görükle / BURSA

Kaynaklar

1. Güraksın A, İnandı T, Keskinler D: Mezuniyet öncesi tıp eğitimi. Toplum ve Hekim, 12(79):22-26, 1997.
2. Topuzoğlu A, Aksakoğlu G, Kılıç B: Tıp eğitimi açısından Türkiye'nin sağlık öncelikleri. Toplum ve Hekim, 12(79):27-31, 1997.
3. Engiz O: Türkiye'de sağlık güvencesi olmayan kesim. Toplum ve Hekim, 11(73):57-59, 1996.
4. Bakır B: Bir tıp fakültesi öğrencilerinin mezuniyet sonrası beklentileri. Toplum ve Hekim, 9(60):63-67, 1994.
5. Soyer A, Belek İ: Türkiye'de özel sağlık sektörü ve sağlıkta özelleştirme. Toplum ve Hekim, 13:35-45, 1998.
6. Erdoğan S, Saltık A: Birinci basamakta genel pratisyenlik. Toplum ve Hekim, 13:183-184, 1998.
7. Aytekin H: Sağlık hizmetleri ve pratisyen hekimin konumu. Toplum ve Hekim, 12(78):18-20, 1997.
8. İyigün M: Neden genel pratisyenliğe hayır. Toplum ve Hekim, 12(78):33-34, 1997.
9. Cottam WW: Adequacy of medical school gross anatomy education as perceived by certain postgraduate residency programs and anatomy course directors. Clin Anat, 12:55-65, 1999.
10. Azizi F: The reform of medical education in Iran. Medical Education, 31:159-162, 1997.
11. Bilgel N, Bilgel H: Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin tıp eğitimi ile ilgili düşünceleri. Tıp Eğitimciliği Sempozyumu Program ve Özet Kitabı, İstanbul, s:16-21, 1996.
12. Pala K, Türkkkan A: "Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyelerinin Tıpta Uzmanlık Sınavı" hakkındaki görüşlerini içeren bir anket çalışmasının düşündürdükleri. Toplum ve Hekim, 8(57):12-15, 1993.
13. Güraksın A, İnandı T: TUS ve tıp eğitime etkileri. Toplum ve Hekim, 11(73):65-66, 1996.